

राज्यातील कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांना
शासकीय जमीन प्रदान करण्याबाबत
धोरण.....

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक जमीन ३४२१/५३१/प्र.क्र.११०/ज-५
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
दि. ०३/१०/२०२४

वाचा:-

- १) महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र. १०८९/प्र.क्र.८९/८९/ज-१, दि.२७/०३/१९९८.
- २) मा. राज्य मंत्रिमंडळ बैठकीचे दि. २३/०९/२०२३ रोजीचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना:-

राज्यात कृषि मालाच्या वितरणाकरीता एकाच ठिकाणी सुविधा/सोय व्हावी, तसेच याकामासाठी क्षेत्र निहाय स्वतंत्र यंत्रणा असावी, या उद्देशाने "कृषि उत्पन्न बाजार समिती" स्थापित करण्यात येते. अशा कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांना बाजारकरीता जमिनीची आवश्यकता भासते. राज्यातील कृषि मालाच्या वितरण व्यवस्थेमध्ये सुसंगतता यावी आणि कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांना किमान आवश्यक तितकी (Bona-fide Area Requirement) शासकीय जमीन सहजपणे प्रदान करणे शक्य व्हावे, याकरीता शासनाने शासन निर्णय दि. २७/०३/१९९८ अन्वये संबंधित शासकीय जमिनीचे वार्षिक मूल्य दर तक्त्यातील दरांनुसार येणाऱ्या संपूर्ण मूल्यांकन इतकी रक्कम (संपूर्ण बाजारमूल्याची रक्कम) आकारून व वसूल करून शासकीय जमीन प्रदानाचे धोरण विहित केलेले आहे.

०२. आता, राज्यातील शेतीमालास सुलभतेने, सहज आणि जलदगतीने बाजारपेठ उपलब्ध करून देण्याची आवश्यकता तसेच, कृषि उत्पन्न बाजार समिती यांच्या विकासाकरीता मदत व्हावी, म्हणून उक्त धोरणात कालऔघात बदल करण्याची मागणी आहे. तसेच राज्यातील कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांना प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने, शासकीय जमीन, सदरहू कृषि उत्पन्न बाजार समिती या प्रयोजनासाठी नाममात्र दराने कब्जेहक्काने प्रदान करण्याच्या मागणी शासनाकडे वेळोवेळी करण्यात येत होती. सदर मागणीच्या अनुषंगाने "कृषि उत्पन्न बाजार समिती" ही बाब सार्वजनिक प्रयोजन आहे काय याबाबत विधी व न्याय विभागाने पुढीलप्रमाणे अभिप्राय दिलेले आहेत:-

"Having considered the factual position stated in the forgoing para ८ of the present note and also the aforesaid provisions of the MLR Code, १९६६, RFCTLARR Act, २०१३ and the Maharashtra Agricultural Produce Market Act, १९६३ it is manifestly clear that, the

Baramati Agricultural Produce Market Committee is the statutory authority constituted under the State Statute. As such, the said Committee falls within the ambit of the "Public authority". Further, considering the proposed use of the land under reference it is clear that the purpose for which the land is proposed to be used is public purpose in view of aforesaid provisions of the RFCTLARR Act, २०१३."

०३. सबब, कृषि उत्पन्न बाजार समिती यांची मागणी त्यांचा उद्देश आणि विधी व न्याय विभागाचे अभिप्राय विचारात घेवून, कृषि उत्पन्न बाजार समितीच्या सार्वजनिक प्रयोजनासाठी शासकीय जमीन प्रदानासंदर्भातील उक्त नमूद शासन निर्णय दि. २७/०३/१९९८ च्या धोरणात सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

उपरोक्त पार्श्वभूमी विचारात घेवून, महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या कलम २०, २२-अ व ४० आणि अन्य तरतूदी अन्वये प्राप्त अधिकारात, राज्यांमधील कृषि उत्पन्न बाजार समिती, या सार्वजनिक प्रयोजनासाठी शासकीय जमीन प्रदान करण्याच्या संदर्भात शासनाने आता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे:-

- १) राज्यातील कृषि उत्पन्न बाजार समिती या सार्वजनिक प्रयोजनासाठी यापुढे किमान आवश्यक मर्यादेत (Bona-fide Area Requirement) शासकीय जमीन नाममात्र रु. १/- या दराने कब्जेहक्काची रक्कम आकारून व वसूल करून **नेहमीच्या अटी व शर्तीवर** प्रदान करण्यात यावी.
- २) संबंधित कृषि उत्पन्न बाजार समिती, ही ज्यावेळी अशा प्रदान केलेल्या जमिनीवरील गाळे/व्यावसायिक जागा भाडेपट्ट्याने देईल अथवा विक्री करेल, त्या वेळी संबंधित भुईभाड्याच्या रकमेच्या / विक्री रकमेच्या ५० टक्के रक्कम अनर्जित रक्कम म्हणून शासनास जमा करणे कृषि उत्पन्न बाजार समिती यांच्यावर अनिवार्य राहील.
- ३) कृषि उत्पन्न बाजार समित्यांना शासकीय जमिनी मंजूर करताना, अशा संस्थांना किमान किती जागेची आवश्यकता आहे, याबाबतची शिफारस पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी शासनास केल्यानंतरच, असा शासकीय जमीन मागणीचा प्रस्ताव विचारात घेऊन, जमीन प्रदान करण्याबाबत योग्य निर्णय घ्यावा.
- ४) कृषि उत्पन्न बाजार समिती यांनी धारण केलेल्या जमिनींना **“अकृषिक आकारणी”** तून सूट देण्यात येऊ नये.

०२. सदर शासन निर्णय हा राज्य मंत्रिमंडळाच्या दि. २३/०९/२०२४ रोजीच्या बैठकीत दिलेल्या मान्यतेस अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

०३. सदर शासन जापन महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४१००३१५३७३६६५१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

(सुनिल कोठेकर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
- २) मा. मुख्यमंत्री महोदय यांचे प्रधान सचिव, मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. उप मुख्यमंत्री महोदय यांचे सचिव (गृह), उप मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा. उप मुख्यमंत्री महोदय यांचे उप सचिव (वित्त), उप मुख्यमंत्री कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) मा. मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) मा. विरोधी पक्ष नेता, विधान सभा/परिषद, विधानभवन, मुंबई.
- ७) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई.
- ८) अपर मुख्य सचिव (महसूल), यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक, महसूल व वन विभाग मंत्रालय, मुंबई.
- ९) अपर मुख्य सचिव (वित्त) यांचे स्वीय सहायक, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) प्रधान सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) प्रधान सचिव, (पणन), सहकार व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १२) विभागीय आयुक्त, पुणे, कोकण, औरंगाबाद, नाशिक, अमरावती व नागपूर.
- १३) सर्व जिल्हाधिकारी
- १४) सह सचिव, व्यय-९, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १५) उप सचिव, साधनसंपत्ती, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १६) जिल्हा अधिक्षक, भूमि अभिलेख, सर्व.
- १७) संचालक, (पणन) महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १७) मा.महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई (१) व नागपूर (२).
- १८) सर्व सह सचिव / उप सचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १९) उप सचिव (ज-५), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २०) निवडनस्ती, कार्यासन ज-५, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.